

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή

Απώτερος στόχος του έργου είναι η προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών (συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο, των υπηκόων τρίτων χωρών και των ατόμων υπό επικουρική προστασία), ανεξαρτήτως φυλετικής και εθνοτικής ταυτότητας, φύλου, ηλικίας και σεξουαλικού προσανατολισμού, στη Γαλλία, την Κύπρο, την Ελλάδα, τη Γερμανία και την Ιταλία.

Το Αποτέλεσμα 1, «Προσδιορισμός των τοπικών και εθνικών αναγκών κοινωνικής ένταξης», αποσκοπεί στη συλλογή δεδομένων και πληροφοριών, στη δημιουργία του περιεχομένου της διαδικτυακής εφαρμογής που θα αναπτυχθεί στο πλαίσιο του Αποτέλεσμα 2 και στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών στις χώρες εταίρους.

Αυτή η ολοκληρωμένη έκθεση έχει την εξής δομή: το πρώτο μέρος περιγράφει τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην έρευνα· το δεύτερο μέρος αποτελείται από βιβλιογραφική έρευνα, η οποία περιλαμβάνει στατιστικά στοιχεία, κύριες πολιτικές σχετικά με τους πιο σημαντικούς τομείς της ένταξης των μεταναστών στις χώρες εταίρους, μαζί με τις πράξεις και τις προκλήσεις που εντοπίστηκαν κατά τη διαδικασία ενσωμάτωσης. Το τρίτο μέρος είναι αφιερωμένο στην ανάλυση της έρευνας πεδίου που διεξήχθη τόσο με υπηκόους τρίτων χωρών (ΥΤΧ) όσο και με επαγγελματίες που εργάζονται με μεταναστευτικούς πληθυσμούς. Τα συμπεράσματα παρέχονται ώστε να δοθεί μια συγκριτική οπτική των ευρημάτων που συλλέχθηκαν μαζί με συστάσεις για το πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτά τα ευρήματα για την καλύτερη δυνατή ενσωμάτωση των μεταναστών. Στο τέλος των εγγράφων, η ερευνητική ομάδα παρουσιάζει τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα πεδίου και τις πρωτοβουλίες ενσωμάτωσης που αξιολογήθηκαν ως καλές ή ελπιδοφόρες πρακτικές στις χώρες εταίρους.

Μεθοδολογία

Βιβλιογραφική έρευνα

Το παρόν μέρος της έρευνας διεξήχθη με βάση τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία σε εθνικό επίπεδο. Η βιβλιογραφική έρευνα έχει σημαντικό αντίκτυπο στο έργο, δεδομένου ότι αποτελεί το στάδιο που απεικονίζει την τρέχουσα κατάσταση της μετανάστευσης στις χώρες εταίρους, παρουσιάζει τις κοινές ανάγκες που έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα και παρέχει μια ιδέα για το τι χρειάζεται προκειμένου να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες.

Έρευνα πεδίου

Τα εργαλεία

Για τον εντοπισμό των αναγκών και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν σήμερα οι μετανάστες, οι εταίροι, με τη βοήθεια οργανώσεων και εμπειρογνομώνων, δημιούργησαν και διένειμαν δύο διαφορετικά ερωτηματολόγια: α) *ένα ερωτηματολόγιο για τους μετανάστες* και β) *ένα ερωτηματολόγιο για τους επαγγελματίες που εργάζονται με τους μετανάστες.*

Η έρευνα στις χώρες της κοινοπραξίας

Για την έρευνα με τους μετανάστες στην **Κύπρο**, η SYNTHESIS προσκάλεσε τους μετανάστες που κατοικούν στην Κύπρο να συμμετάσχουν στην έρευνα μέσω ανοικτής πρόσκλησης. Η ομάδα χρησιμοποίησε επίσης τις επαφές της και τις επαφές που συγκέντρωσε από οργανώσεις μεταναστών για να φτάσει εγκαίρως σε συγκεκριμένο αριθμό απαντήσεων. Για τη **Γαλλία**, ως πρώτο βήμα, η GIP FIPAN εντόπισε μέσω διαδικτυακής αναζήτησης έναν προηγούμενο κατάλογο φορέων που εργάζονται με μετανάστες και τα στοιχεία επικοινωνίας τους. Ως δεύτερο βήμα, πραγματοποιήθηκε επαφή μέσω τηλεφώνου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με τις εν λόγω οργανώσεις και τους επαγγελματίες που εργάζονται με μετανάστες για να εξηγηθούν οι στόχοι του έργου και οι λεπτομέρειες των συνεντεύξεων. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους μετανάστες ήταν κάπως δύσκολη λόγω των ευάλωτων συνθηκών και των προβλημάτων σχέσεων εμπιστοσύνης που διαπιστώνονται κατά την εργασία με αυτό το κοινό.

Στην περίπτωση της **Γερμανίας**, η Impact Circles e.V. χρησιμοποίησε το επαγγελματικό και προσωπικό της δίκτυο σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook, οι ομάδες WhatsApp και το LinkedIn. Χρησιμοποίησαν επίσης το δίκτυό τους από τοπικές οργανώσεις και ενδιαφερόμενους φορείς για να κυκλοφορήσουν την έρευνα αξιολόγησης των αναγκών ώστε να προσεγγίσουν διαφορετικές εθνικότητες μεταναστών.

Στην περίπτωση του εταίρου της **Ελλάδας**, του ΚΜΟΠ, προτιμήθηκε η ποσοτική προσέγγιση με τη δημιουργία (στα αγγλικά), τη μετάφραση (στα ελληνικά και γαλλικά) και τη διάδοση

του προαναφερθέντος ερωτηματολογίου που απευθυνόταν σε μεταναστευτικούς πληθυσμούς.

Στην περίπτωση της **Ιταλίας**, ο εταίρος ΗΤ πήρε συνεντεύξεις από αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες, κατόχους οποιασδήποτε μορφής προστασίας και υπηκόους τρίτων χωρών. Οι περισσότεροι από τους μετανάστες που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις στην Ιταλία ανήκουν στην κατηγορία των αιτούντων άσυλο και των κατόχων οποιασδήποτε μορφής προστασίας.

Δείκτες ευαλωτότητας¹

Οι δείκτες ευαλωτότητας εστιάζουν στην κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μπορούν να χρησιμεύσουν ως βάση για την εξεύρεση κοινών γραμμών των δυσκολιών των μεταναστών και των λόγων φυγής από τις χώρες τους. Ως εκ τούτου, οι δείκτες ευαλωτότητας περιγράφουν τις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες ή που μπορεί να προκύψουν από μια σειρά καταστάσεων ή προσωπικών παραγόντων που μπορεί να αφορούν το άτομο, τις οικογενειακές συνθήκες, την κοινότητα και το κοινωνικό πλαίσιο, καθώς και διαρθρωτικούς παράγοντες όπως οι πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που επηρεάζουν το πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται οι μετανάστες.

¹ Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, ΔΟΜ (2019). Εγχειρίδιο για την προστασία και τη βοήθεια για τους μετανάστες που είναι ευάλωτοι στη βία, την εκμετάλλευση και την κακοποίηση. Ανακτήθηκε από <https://publications.iom.int/books/iom-handbook-migrants-vulnerable-violence-exploitation-and-abuse>

Ανάλυση δεδομένων έρευνας πεδίου – Μετανάστες

Προφίλ συμμετεχόντων

Οι εταίροι κατάφεραν να έρθουν σε επαφή με 230 μετανάστες, υπηκόους τρίτων χωρών, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο που διαμένουν στις πέντε συμμετέχουσες χώρες, μέσω συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων. Όσον αφορά τη **χώρα προέλευσής** τους, οι περισσότεροι συμμετέχοντες προέρχονταν κυρίως από χώρες της Ασίας και της Αφρικής και λιγότεροι από ευρωπαϊκές ή αμερικανικές χώρες. Η ηλικία των ερωτηθέντων κυμαινόταν από 11 έως 80 ετών και ήταν διαφορετική μεταξύ των χωρών εταίρων, αν και η πλειοψηφία κυμαινόταν κυρίως από 21 έως 50 ετών.

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες ταξίδεψαν μόνοι τους στις χώρες της κοινοπραξίας, ενώ η πανδημία του Covid-19 επηρέασε το ταξίδι των μισών εξ αυτών.

Εμπειρίες στη χώρα υποδοχής: ανάγκες και προκλήσεις

Η πρώτη κατηγορία ανάλυσης αποσκοπούσε στη διερεύνηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες. Οι ανάγκες που προκύπτουν για τους μετακινούμενους είναι πολλές και ποικίλες σε όλες τις χώρες εταίρους- λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των απαντήσεων, οι πιο συχνά επιλεχθείσες ανάγκες είναι να βρουν ένα μέρος για να κοιμηθούν, να βρουν νομική βοήθεια και να λάβουν διοικητική βοήθεια.

Εμπειρίες στη χώρα υποδοχής: ληφθείσες/διαθέσιμες πληροφορίες

Η δεύτερη κατηγορία ανάλυσης αφορά την πρόσβαση στην πληροφόρηση. Οι συμμετέχοντες από όλες σχεδόν τις χώρες εταίρους υπογράμμισαν την ανάγκη για νομικές και διοικητικές πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία ασύλου, ακολουθούμενες από πληροφορίες σχετικά με την εξεύρεση στέγης και το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης. Οι συμμετέχοντες στη Γερμανία ανέφεραν το ενδιαφέρον τους να μάθουν για το φορολογικό σύστημα και την πρόσβαση σε μαθήματα γερμανικών και αραβικών (για τα παιδιά τους), που μπορούν να βρουν γιατρούς που μιλούν είτε αραβικά είτε αγγλικά.

Για να καλύψουν αυτές τις ανάγκες πληροφόρησης, οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες έκαναν έρευνες είτε πριν είτε μετά την άφιξή τους στις χώρες της κοινοπραξίας, χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, εφημερίδες, από στόμα σε στόμα ή ρωτώντας τους συγγενείς και φίλους τους που βρίσκονταν ήδη εκεί. Οι

περισσότεροι από αυτούς δήλωσαν απογοητευμένοι δεδομένου ότι η πρόσβαση στην πληροφόρηση δεν είναι εύκολη.

Δείκτες ευαλωτότητας

Ένα καινοτόμο στοιχείο της έρευνας πεδίου στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς του έργου STAGE είναι η εφαρμογή των δεικτών ευαλωτότητας που εισήγαγε ο ΔΟΜ². Μια σειρά από ατομικούς, οικογενειακούς, κοινοτικούς και διαρθρωτικούς παράγοντες θέτουν τους συμμετέχοντες μετανάστες σε κίνδυνο να βιώσουν βία, εκμετάλλευση και κακοποίηση πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά τη μετανάστευση ή τους προστατεύουν, βελτιώνοντας την ικανότητά τους να αποφεύγουν, να αντιμετωπίζουν ή να αναρρώνουν από τη βία.

Στην **Κύπρο**, κατέστη εμφανές ότι το φύλο (ατομικός παράγοντας), το μέγεθος της οικογένειας (παράγοντας νοικοκυριού και οικογένειας) και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα υποδοχής (διαρθρωτικός παράγοντας) αποτελούν προστατευτικούς παράγοντες για τους συμμετέχοντες μετανάστες. Αναφέρθηκε ότι η Κύπρος είναι μια ασφαλής χώρα για τις γυναίκες (φύλο - ατομικός παράγοντας), η οποία, ως κράτος μέλος της ΕΕ, επιλέχθηκε από τους ερωτηθέντες επειδή αναζητούσαν ασφάλεια (σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων - διαρθρωτικός παράγοντας). Από την άλλη πλευρά, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η αδυναμία πρόσβασης σε χρήματα/ οικονομικά ασταθής κατάσταση στην Κύπρο αναγνωρίστηκαν ως παράγοντες κινδύνου.

Στη **Γαλλία**, οι μετανάστες ανέφεραν μια σειρά από παράγοντες κινδύνου που συνέβαλαν στο να εγκαταλείψουν τις χώρες καταγωγής τους. Ατομικοί παράγοντες, όπως το φύλο και ο σεξουαλικός προσανατολισμός, έκαναν ορισμένες γυναίκες και έναν ομοφυλόφιλο συμμετέχοντα να φύγουν σε μια προσπάθεια να γλιτώσουν από αναγκαστικούς γάμους, σεξουαλικούς ακρωτηριασμούς και θάνατο. Η ενδοοικογενειακή βία ή/και η απόρριψη ήταν οι δύο παράγοντες κινδύνου που εντοπίστηκαν από το νοικοκυριό και την οικογένεια, ενώ οι δυσκολίες πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και στην εκπαίδευση υψηλής ποιότητας στις χώρες υποδοχής αναγνωρίστηκαν ως κοινοτικοί παράγοντες. Αναφέρθηκαν επίσης διαρθρωτικοί παράγοντες, όπως η κακή διακυβέρνηση και οι πόλεμοι.

Στην **Ιταλία** οι παράγοντες κινδύνου που αναφέρθηκαν ήταν ατομικοί παράγοντες, όπως η ηλικία, το φύλο, το να ταξιδεύει κανείς μόνος του, οι εμπειρίες βίας και η αδυναμία επικοινωνίας στην εθνική γλώσσα, που έθεταν πολλούς ερωτηθέντες σε ευάλωτη θέση. Επιπλέον, μεταξύ των ερωτηθέντων υπήρχαν ασυνόδετοι ανήλικοι, οι οποίοι ενδέχεται να έχουν εκτεθεί σε τραυματικά γεγονότα. Αναφέρθηκε η ανασφάλεια των γυναικών που ταξιδεύουν μόνες τους σε επικίνδυνες χώρες που εκτίθενται στην έμφυλη βία. Ένας προστατευτικός παράγοντας είναι ότι ορισμένες συμμετέχουσες δήλωσαν ότι είχαν

² Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, ΔΟΜ (2019). Εγχειρίδιο για την προστασία και τη βοήθεια για τους μετανάστες που είναι ευάλωτοι στη βία, την εκμετάλλευση και την κακοποίηση. Ανακτήθηκε από <https://publications.iom.int/books/iom-handbook-migrants-vulnerable-violence-exploitation-and-abuse>

οικογένεια ή φίλους στην Ιταλία οι οποίοι βοήθησαν στις πρώτες ανάγκες τους. Εξετάζοντας τους κοινοτικούς και διαρθρωτικούς παράγοντες, πολλές ερωτηθέντες δήλωσαν ότι εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω άνισης πρόσβασης στους διαθέσιμους πόρους (κοινοτικοί παράγοντες) και λόγω πολέμου και πολιτικής αστάθειας (διαρθρωτικοί παράγοντες).

Στην **Ελλάδα**, τα δεδομένα αποκαλύπτουν προστατευτικούς και επικίνδυνους παράγοντες. Οι περισσότεροι κίνδυνοι σχετίζονται με ατομικούς παράγοντες, όπως το να ταξιδεύει κανείς μόνος του και η έλλειψη γνώσης της ελληνικής γλώσσας, η οποία μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο για την ένταξη. Ως διαρθρωτικός παράγοντας, οι μακροχρόνιες και πολύπλοκες γραφειοκρατικές διαδικασίες αποτέλεσαν δείκτη κινδύνου για ένα σημαντικό ποσοστό 76%. Ως προστατευτικοί ατομικοί παράγοντες, οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες γνώριζαν τους εθνικούς νόμους, τα νόμιμα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και τα απαραίτητα έγγραφα όσον αφορά τη στέγαση, την εισοδο στο εκπαιδευτικό σύστημα, την αγορά εργασίας, την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας (ατομικοί παράγοντες). Ο προστατευτικός κοινοτικός παράγοντας είναι η αποδοχή τους στην υποστήριξη από τους μετανάστες, τις τοπικές, εθνικές και διεθνείς ενώσεις. Ένας άλλος προστατευτικός παράγοντας είναι η προστασία κινδύνου που λαμβάνουν από τις οργανώσεις.

Η ανάλυση των δεδομένων από τη **Γερμανία** έφερε στο φως κοινοτικούς και διαρθρωτικούς παράγοντες. Η Γερμανία αποτελεί ελκυστική επιλογή λαμβάνοντας υπόψη τους κοινοτικούς παράγοντες όπως οι πανεπιστημιακές σπουδές, το υψηλό επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών και η ευκολία στην ενημέρωση για τις ευκαιρίες απασχόλησης. Ως διαρθρωτικοί παράγοντες η Γερμανία αναγνωρίζεται ως χώρα ελευθερίας και ισότητας.

Ανάλυση δεδομένων έρευνας πεδίου - Εμπειρογνώμονες και επαγγελματίες

Προφίλ συμμετεχόντων

Οι εταίροι της κοινοπραξίας κατάφεραν να προσελκύσουν 34 εμπειρογνώμονες και επαγγελματίες στην έρευνά τους χρησιμοποιώντας διάφορα εργαλεία (π.χ. συνεντεύξεις, συζητήσεις σε ομάδες εστίασης και ερωτηματολόγια). Στην **Κύπρο**, στη διάρκεια της ερευνητικής φάσης συμμετείχαν δύο εμπειρογνώμονες και τρεις επαγγελματίες με πλήρη προσόντα και πολυετή εμπειρία στην εργασία με μετανάστες. Το νομικό καθεστώς της ομάδας-στόχου τους περιλαμβάνει αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες, δικαιούχους διεθνούς προστασίας, υπηκόους τρίτων χωρών, οικιακούς βοηθούς, επανεγκατεστημένους πρόσφυγες και φοιτητές πανεπιστημίου.

Οι 11 επαγγελματίες που συμμετείχαν από τη **Γαλλία** είχαν παρόμοιο υπόβαθρο με δραστηριότητες ως κοινωνικοί διαμεσολαβητές που παρείχαν υποστήριξη στους μετανάστες για την εξεύρεση στέγης, την απόκτηση επίσημων εγγράφων και εργασίας και τους συνόδευαν σε διάφορες διαδικασίες.

Στη **Γερμανία** οι συμμετέχοντες ήταν 7 επαγγελματίες και εμπειρογνώμονες από διάφορους φορείς με πολυετή εμπειρία εργασίας με μετανάστες και πρόσφυγες. Εργάστηκαν με διάφορες κατηγορίες μεταναστών. Οι υπηρεσίες που παρείχαν ήταν α) ψυχολογική, νομική και κοινωνικο-νομική βοήθεια, β) καθοδήγηση σε θέματα εργασίας και κατάρτισης, γ) πολιτιστική διαμεσολάβηση και δ) έμμεση βοήθεια μέσω του συντονισμού του ανθρώπινου δυναμικού.

Στην **Ελλάδα**, οι 4 συμμετέχοντες ήταν γυναίκες και έμπειρες σε θέματα μετανάστευσης, με αρκετά χρόνια εργασίας με νέους ως ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί. Οι συμμετέχοντες ήταν συνάδελφοι στην ίδια ΜΚΟ στη βόρεια Ελλάδα.

Στην **Ιταλία**, οι 7 επαγγελματίες και εμπειρογνώμονες εργάζονταν σε διαφορετικούς φορείς, με πολυετή εμπειρία στη μετανάστευση, παρέχοντας νομική και κοινωνικο-νομική βοήθεια, προσανατολισμό στην απασχόληση και την κατάρτιση, πολιτιστική διαμεσολάβηση, έμμεση βοήθεια μέσω του συντονισμού του ανθρώπινου δυναμικού.

Ανάγκες και ευκαιρίες κατάρτισης των επαγγελματιών

Το Αποτέλεσμα 3 ασχολείται με τη δημιουργία ενός προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων για μέντορες και εκπαιδευτές ενηλίκων υπηκόων τρίτων χωρών· οι συμμετέχοντες μοιράστηκαν τις εμπειρίες και τις σκέψεις τους σχετικά με το θέμα. Οι μέντορες μπορούν να συμβάλουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης σε πληροφορίες και να εξηγήσουν ή να προσανατολίσουν τους μετανάστες στις σωστές υπηρεσίες. Από αυτή την άποψη, είναι σημαντικό να σημειωθεί πώς οι μετανάστες που έχουν βιώσει θεσμική βία ή τραυματικές εμπειρίες μπορεί να είναι απρόθυμοι να εμπιστευτούν άγνωστους ανθρώπους και πληροφορίες που προέρχονται από άγνωστες πηγές. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από τις 5 χώρες δίνουν ορισμένες συστάσεις για το περιεχόμενο του Αποτελέσματος 3, όπως οι ακόλουθες:

- Προσφέρουν περισσότερα εργαλεία για την σφαιρική ψυχολογική και νομική υποστήριξη των επωφελούμενων τους.
- Υποστήριξη επαρκών γνώσεων για τις βασικές πληροφορίες σχετικά με τις προϋποθέσεις παραμονής, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα των μεταναστών και τους απαραίτητους τηλεφωνικούς αριθμούς (π.χ. αριθμοί έκτακτης ανάγκης, αριθμοί ιατρικών κέντρων, κυβερνητικών υπηρεσιών και πρεσβειών).
- Παροχή μαθημάτων κατάρτισης σε ήπιες δεξιότητες διαχείρισης ευπαθειών, σεβασμού, ενσυναίσθησης, δεξιοτήτων ακρόασης, δεξιοτήτων διαπολιτισμικής επικοινωνίας, διαφορετικών προσεγγίσεων καθοδήγησης για να ανταποκριθούν στα διαφορετικά προφίλ των ωφελούμενων τους, περισσότερα για την ψυχική υγεία των μεταναστών, ιδίως για τη διαταραχή του μετατραυματικού στρες (PTSD).
- Παροχή μαθημάτων κατάρτισης σε ήπιες δεξιότητες για εργαλεία ένταξης εκτός του συστήματος υποδοχής.

Όσον αφορά τα προσόντα με τα οποία θα πρέπει να είναι εφοδιασμένοι, οι μελλοντικοί μέντορες θα πρέπει να διαθέτουν τις ακόλουθες δεξιότητες, προκειμένου να υποστηρίξουν τους μετανάστες ως μέντορες:

1. γνώσεις σχετικά με τον πολιτισμό, την ιστορία και τον τρόπο ζωής των μεταναστών σύμφωνα με τη χώρα καταγωγής τους και τις ιδιαιτερότητές της,
2. την πραγματικότητα στη χώρα διαμονής (π.χ. νομικό πλαίσιο, γραφειοκρατικές διαδικασίες, ευκαιρίες στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας),
3. «τι πρέπει και τι δεν πρέπει» σε μια σχέση καθοδήγησης - προσδοκίες και περιορισμοί,
4. βασικές αξίες, π.χ. αποδοχή, ισότητα, κατανόηση, ενσυναίσθηση.

Λαμβάνοντας υπόψη τη δομή αυτών των εκπαιδευτικών συναντήσεων, τα εργαστήρια θα πρέπει να είναι τακτικά και αφιερωμένα σε διαφορετικό θέμα κάθε φορά, να περιέχουν θεωρητικό, πρακτικό και βιωματικό μέρος, φέρνοντας σε επαφή μετανάστες και μελλοντικούς μέντορες.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Στόχος της έρευνας ήταν να καταγράψει τις ανάγκες, τα κενά και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νεοεισερχόμενοι κατά την άφιξή τους στις χώρες της κοινοπραξίας (Κύπρος, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία και Γερμανία). Μεταξύ των χωρών της κοινοπραξίας οι μεταναστευτικές πολιτικές και οι ευκαιρίες που προσφέρονται είναι αργές και δεν είναι προσαρμοσμένες στους κανονισμούς σχετικά με τις ανάγκες των μεταναστών. Ως εκ τούτου, οι ανάγκες των νεοεισερχομένων είναι πολλές και ποικίλες, με την εκμάθηση των εθνικών γλωσσών και την κατανόηση της γραφειοκρατίας να βρίσκονται στην κορυφή των ανησυχιών τους.

Οι επαγγελματίες και οι εμπειρογνώμονες που εργάζονται με άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο μοιράζονται τις σκέψεις τους για την καλύτερη υποστήριξη των ανθρώπων εν κινήσει. Οι Ιταλοί συμμετέχοντες πρότειναν μια ισχυρότερη θεσμική παρουσία και κονδύλια που αναπτύσσονται για τη μετανάστευση, δημιουργώντας ένα σταθερό δίκτυο μεταξύ των περιοχών. Συνέστησαν μεγαλύτερη προσβασιμότητα στις δημόσιες υπηρεσίες με υποστήριξη από πολιτιστικούς διαμεσολαβητές. Οι υπηρεσίες καθοδήγησης μεταναστών που συντονίζονται από θεσμικές υπηρεσίες χαιρετίστηκαν, εκτιμώντας την αξία της υποστήριξης από ομοτίμους. Ομοίως, οι συμμετέχοντες από τη Γερμανία επικρότησαν την προώθηση των ευκαιριών καθοδήγησης και τη συμμετοχή των μεταναστών στον σχεδιασμό δράσεων. Οι Κύπριοι συμμετέχοντες ενθάρρυναν την παρουσία του θεσμού του Μέντορα για αποτελεσματικότερη συνύπαρξη και σύνδεση μεταξύ μεταναστών και ντόπιων.

Το πρόγραμμα STAGE παρέχει μια δεξαμενή μεντόρων και ένα χώρο για τη διαδικασία αντιστοίχισης μεντόρων και μαθητευομένων μέσω μιας διαδικτυακής εφαρμογής, και στη συνέχεια αναπτύσσει ένα πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων για τους μέντορες (και τους εκπαιδευτές ενηλίκων υπηκόων τρίτων χωρών) για να εκπαιδεύσει τους ενδιαφερόμενους σχετικά με τις δεξιότητες που χρειάζονται για να γίνουν μέντορες ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο και να προσφέρουν τον καλύτερο δυνατό προσανατολισμό και υποστήριξη στους μετανάστες.

Οι εταίροι του STAGE συμπεριέλαβαν το μοντέλο των καθοριστικών παραγόντων της ευαλωτότητας των μεταναστών που εισήγαγε ο ΔΟΜ, το οποίο οδήγησε σε έναν λειτουργικό σχεδιασμό της εφαρμογής STAGE για τους μετανάστες με ευπάθειες. Αυτοί οι δείκτες ευαλωτότητας παρέχουν συμβουλές, όσον αφορά το περιεχόμενο, υπηρεσίες για δυνητικά ευάλωτα άτομα, όπως για παράδειγμα, υπηρεσίες που απευθύνονται σε άτομα με αναπηρία, θύματα εμπορίας ανθρώπων, μονογονεϊκές οικογένειες με παιδιά, άτομα που πάσχουν από χρόνιες ασθένειες ή προκλήσεις ψυχικής υγείας, ασυνόδευτους ανηλίκους, ηλικιωμένους, εγκύους, ΛΟΑΤΚΙΑ+ και επιζώντες θεσμικής βίας. Οι πληροφορίες θα πρέπει να παρουσιάζονται σε απλή γλώσσα, ώστε οι νεοεισερχόμενοι να κατανοούν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Εκτός αυτού, η παρουσία λεκτικού περιεχομένου που ενσωματώνεται με οπτικά στοιχεία, όπως εικόνες, σύμβολα και μέσα ενημέρωσης, ώστε να διευκολύνεται η μάθηση μέσω πολλαπλών δίοδων. Η προσβασιμότητα στην πληροφόρηση θα πρέπει να είναι εύκολη, με τη χρήση φίλτρων αναζήτησης και κατηγοριοποίησης του περιεχομένου. Επιπλέον, η διαδικτυακή εφαρμογή θα πρέπει να είναι φιλική προς το χρήστη, τα βήματα για την εγγραφή θα πρέπει να είναι λίγα, και η ανάκτηση κωδικού πρόσβασης/χρήστη θα πρέπει να είναι εύχρηστη. Επομένως, η χρήση αυτών των δεικτών ευαλωτότητας θα βοηθήσει να καταστεί το STAGE Αποτέλεσμα 2 πιο προσβάσιμο, χωρίς αποκλεισμούς και επιδραστικό.

Προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την εκμάθηση γλωσσών

Η έκθεση διαφωτίζει το πλαίσιο των χωρών υποδοχής όσον αφορά την πρόσβαση των ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο στην εκπαίδευση και την εκμάθηση της γλώσσας, καθώς και στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σε αυτούς τους τομείς. Ορισμένοι από τους σημαντικότερους τύπους προκλήσεων που αναφέρθηκαν στις χώρες της κοινοπραξίας περιλαμβάνουν θεσμικά κενά στο σχολείο, γραφειοκρατικά και συστημικά κενά και ξενοφοβία: Τα θεσμικά κενά περιλαμβάνουν την έλλειψη κατευθυνόμενης και διαπολιτισμικής κατάρτισης στα γλωσσικά ιδρύματα και ως εκ τούτου οδηγούν σε διαχωρισμό και απομόνωση των μαθητών. Αυτού του είδους τα κενά ασκούν πίεση στις σχολικές αρχές και στους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι μερικές φορές αισθάνονται ότι δεν υποστηρίζονται για να διαχειριστούν πολυπολιτισμικές και ποικιλόμορφες τάξεις. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Τα συστημικά κενά και τα γραφειοκρατικά εμπόδια περιλαμβάνουν τη συνεχή απαίτηση για νομικά και διοικητικά έγγραφα που οι μετανάστες δυσκολεύονται να αποκτήσουν, την προβληματική πρόσβαση στην εκπαίδευση στα κέντρα πρώτης υποδοχής, το υψηλό επίπεδο δυσκολίας για τους μετανάστες να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που θέτει η νομοθεσία για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την έλλειψη δικαιώματος υποβολής αίτησης για οικονομική βοήθεια που απευθύνεται σε φοιτητές. Η ξενοφοβία δεν είναι θεσμική και καταγράφηκε μόνο στην περίπτωση της Ελλάδας ότι έχει αντίκτυπο στην εκπαίδευση των μεταναστών.

Γραφειοκρατικές προκλήσεις και δυσκολίες στο διοικητικό σύστημα

Η έκθεση εστιάζει επίσης στις προκλήσεις που θέτουν τα διοικητικά συστήματα της χώρας υποδοχής στους μετανάστες. Η ύπαρξη γραφειοκρατικών κενών, καθυστερήσεων και περίπλοκων νομικών ρυθμίσεων και γραφειοκρατικών διαδικασιών δημιουργούν ένα μη φιλικό περιβάλλον για τους μετανάστες που επιθυμούν να αποκτήσουν όλα τα απαραίτητα νομικά έγγραφα. Η έλλειψη ευελιξίας των αρμόδιων υπηρεσιών και οι μακροχρόνιες γραφειοκρατικές διαδικασίες θεωρούνται κρίσιμοι παράγοντες που οδηγούν σε αυξημένη αγωνία των μεταναστών. Ορισμένα από τα σημαντικότερα στοιχεία για την αγωνία αυτή περιλαμβάνουν την περίπλοκη γλώσσα των νομικών εγγράφων, την ύπαρξη καθυστερήσεων, τις δυσκολίες στον καθορισμό ραντεβού με τις δημόσιες αρχές και την αντίσταση της δημόσιας διοίκησης να προσαρμόσει τις διαδικασίες στις ανάγκες των μεταναστών. Εκτός από τους μετανάστες, η ύπαρξη τέτοιων παραγόντων ασκεί πρόσθετη πίεση και στις κυβερνήσεις και τις τοπικές αρχές των χωρών υποδοχής, καθώς καλούνται να αντιμετωπίσουν αυξημένο αριθμό αιτήσεων ασύλου και υπερπληθυσμό στα κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας και στις εγκαταστάσεις κράτησης.

Ανάλυση δεδομένων έρευνας πεδίου - Μετανάστες

Προφίλ συμμετεχόντων

Η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων στη μελέτη σε όλες τις χώρες εταίρους προέρχονταν από την αφρικανική και την ασιατική ήπειρο, ενώ το ηλικιακό εύρος ήταν διαφοροποιημένο μεταξύ των χωρών της κοινοπραξίας. Στην πλειονότητα τους ταξίδεψαν μόνοι στις χώρες υποδοχής, ενώ σημαντικά ποσοστά εξ αυτών επηρεάστηκαν από το COVID-19 καθ' όλη τη διάρκεια του ταξιδιού τους στις χώρες εταίρους.

Η έκθεση εξετάζει τις ανάγκες των ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο κατά την αρχική φάση της άφιξής τους στις χώρες υποδοχής. Οι κύριες πρώτες ανάγκες περιλαμβάνουν: την κατανόηση της γλώσσας, την εξεύρεση διαμεσολάβησης με κρατικές υπηρεσίες και νομική υποστήριξη, καθώς και την εξεύρεση ασφαλούς τόπου διαμονής και παροχής στέγης.

Ανάλυση βιβλιογραφικής έρευνας

Στατιστικά στοιχεία και δεδομένα για τη μετανάστευση

Οι μεταναστευτικές ροές, όπως δείχνουν όλο και περισσότερα στοιχεία, συνδέονται με παγκόσμιους μετασχηματισμούς που αφορούν οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, περιβαλλοντικές, βιομηχανικές και τεχνολογικές αλλαγές.

Σύμφωνα με την Διαδικτυακή Πύλη Μεταναστευτικών Δεδομένων (2020)³, 190.400 διεθνείς μετανάστες, με συνολική εκτίμηση πληθυσμού 1,2 εκατομμυρίων, καταγράφηκαν στην **Κύπρο** στα μέσα του 2020. Με βάση τα στοιχεία, 173.200 ήταν ο συνολικός αριθμός των μεταναστών.

Το ίδιο έτος στην **Ελλάδα**, ο συνολικός αριθμός των αφίξεων έφτασε τις 84.221, προερχόμενοι από την Αλβανία (36%), το Αφγανιστάν (14,4%), το Πακιστάν (10,6%), τη Γεωργία (7,4%) και από το Ιράκ (7,1%)⁴. Όσον αφορά το νομικό καθεστώς των μετακινούμενων, ο αριθμός των αιτούντων άσυλο το 2020 ήταν συνολικά 40.559. Οι 26.371 (33%) ήταν αναγνωρισμένοι πρόσφυγες και οι 7.954 (10%) ήταν επιλέξιμοι για επικουρική προστασία. Ταυτόχρονα, ένας μεγάλος αριθμός αιτήσεων (28%) απορρίφθηκε⁵.

Το 2020 1,1 εκατομμύρια πρόσφυγες, 295.205 αιτούντες άσυλο και 15.320 απάτριδες ζούσαν στη **Γερμανία**. Οι κύριες χώρες προέλευσης τόσο των προσφύγων όσο και των αιτούντων άσυλο ήταν η Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ. Περίπου το 50% των νεοαφιχθέντων μετακινήθηκε στη Γερμανία από χώρα της ΕΕ (Ρουμανία, Πολωνία

³ Πύλη δεδομένων μετανάστευσης. (2020). Συνολικός αριθμός διεθνών μεταναστών στα μέσα του έτους 2020. Πηγή: UN DESA, 2020. Ανακτήθηκε από https://www.migrationdataportal.org/international-data?i=stock_abs&t=2020&cm49=196

⁴ Ελληνικό Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2021). Εθνική Στρατηγική Ένταξης 2021. Ανακτήθηκε από <https://migration.gov.gr/en/migration-policy/integration/politiki-entaxis-se-ethniko-epipedo/>

⁵ Eurostat. (2020). Μετανάστευση κατά ηλικία και φύλο. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_imm8/default/table?lang=en

Βουλγαρία), το 13% από την Ασία, το 4% από την Αφρική και το 3% από τις Ηνωμένες Πολιτείες⁶.

Σύμφωνα με το INSEE⁷, 7 εκατομμύρια μετανάστες ζούσαν στη **Γαλλία** το 2021, δηλαδή περίπου το 10% του συνολικού γαλλικού πληθυσμού. Το 36% από αυτούς έχει αποκτήσει τη γαλλική υπηκοότητα. Το 2020, η Γαλλία παρέδωσε 271.675 άδειες παραμονής, οι οποίες συνέχισαν να αυξάνονται στο 21,9% για το έτος 2021. Το 2021, οι νεοεισερχόμενοι έφτασαν κυρίως από το Αφγανιστάν, την Ακτή Ελεφαντοστού, το Μπαγκλαντές, τη Γουινέα και την Τουρκία.

Κατά το ίδιο έτος, εντοπίστηκε μια πτωτική τάση στον πληθυσμό αλλοδαπής καταγωγής που βρίσκεται στην **Ιταλία** (από 5.306.548 κατοίκους το 2020 σε 5.035.643 το 2021)⁸. Συνολικά, οι αλλοδαποί αντιπροσώπευαν περίπου το 10% του πληθυσμού την 1η Ιανουαρίου 2021, όπως τονίζεται από το ISMU (2021)⁹. Όσον αφορά τις αιτήσεις ασύλου, η Ιταλία, χάρη στην κεντρική της θέση στη Μεσόγειο Θάλασσα, συγκαταλέγεται μεταξύ των πέντε πρώτων ευρωπαϊκών χωρών σε όρους υποβολής αιτήσεων για πρώτη φορά. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των αιτούντων άσυλο το έτος 2021 ήταν το Πακιστάν (13%), το Μπαγκλαντές (13%), η Τυνησία (13%), το Αφγανιστάν (11%) και η Νιγηρία (10%). Το 2021 η Ιταλία απέρριψε το 56% των αιτήσεων ασύλου. Οι απορρίψεις ανά χώρα καταγωγής είναι αφορούν περισσότερο την Τυνησία (92%), το Μπαγκλαντές (85%), την Αίγυπτο (84%) και το Μαρόκο (83%). Τα στοιχεία για τη διεθνή προστασία ανά χώρα προέλευσης δείχνουν ότι μια μορφή προστασίας δόθηκε κυρίως σε άτομα από το Αφγανιστάν, τη Σομαλία, τη Βενεζουέλα και το Ιράκ.

Εθνικές πολιτικές μετανάστευσης

Οι μεταναστευτικές πολιτικές αποτελούν βασικό στοιχείο της ΕΕ και των χωρών μελών, όπου υπάρχουν εθνικοί νόμοι, κανονισμοί και διατάγματα για τους μετανάστες, τις διαδικασίες ασύλου, τις συνθήκες υποδοχής, την κράτηση και το περιεχόμενο της προστασίας.

Για παράδειγμα, στην **Κύπρο**, οι σχετικές νομοθετικές πράξεις είναι: α) ο περί Προσφύγων Νόμος του 2000 (6(I)/2000), β) ο περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νόμος (Κεφ. 105), γ) ο περί των Δικαιωμάτων των συλληφθέντων και κρατουμένων προσώπων Νόμος του 2005 (163(I)/2005), δ) ο περί Νομικής Βοήθειας Νόμος του 2002 (165(I)/2002), ε) ο περί Ληξιαρχείου Νόμος του 2002 (141(I)/2002), καθώς και μια σειρά υπουργικών διαταγμάτων

⁶ UNHCR 2020 Ενδιάμεση ετήσια στατιστική έκθεση και UNHCR Refugees. Ανακτήθηκε από: <https://www.unhcr.org/5fc504d44.pdf>

⁷ INSEE, Το σημαντικότερο για τους μετανάστες και τους ξένους. (2022). Ανακτήθηκε από: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3633212>

⁸ CARITAS (2021), Έκθεση για τη μετανάστευση ("Synthesis"), διαθέσιμη στη διεύθυνση: <https://www.migrantes.it/wp-content/uploads/sites/50/2021/10/Sintesi-XXX-Rapporto-Immigrazione.pdf>

⁹ ISMU, XXVII έκθεση για τη μετανάστευση, διαθέσιμη στη διεύθυνση: <https://www.ismu.org/ventisettesimo-rapporto-sulle-migrazioni-2021/>

(π.χ. 308/2018, 140/2019, 228/2019, 297/2019). Στην **Ιταλία**, το κύριο νομικό πλαίσιο για τη μετανάστευση και την ένταξη είναι το νομοθετικό διάταγμα 286/1998 και οι τροποποιήσεις του.

Η εθνική νομοθεσία βασίζεται επίσης σε διμερείς συνθήκες και συμβάσεις, όπως η Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων (1951, επικυρώθηκε από την **Ελλάδα** το 1959) και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης (1967, υιοθετήθηκε από την **Ελλάδα**).

Διατυπώνεται επίσης με βάση τα σχέδια δράσης της Επιτροπής της ΕΕ, όπως το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο (υιοθετήθηκε από τη **Γαλλία** το 2008) και το Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο¹⁰ (υιοθετήθηκε από την **Κύπρο** και την **Ελλάδα** το 2021).

Με βάση τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα εθνικά νομοθετικά πλαίσια μεταρρυθμίζονται περαιτέρω, με πιο πρόσφατα το νόμο για το άσυλο και τη μετανάστευση (**Γαλλία**, 2018), το εθνικό σχέδιο για την ένταξη των μεταναστών¹¹ (**Κύπρος**, 2021) και την εθνική στρατηγική ένταξης¹² (**Ελλάδα**, 2021). Παρομοίως, οι βασικές νομοθετικές πράξεις της Ιταλίας, που είναι διαθέσιμες στην Εθνική Έκθεση της Βάσης Δεδομένων Πληροφοριών για το Άσυλο¹³ (AIDA), είναι επίσης αποτέλεσμα της υιοθέτησης/εφαρμογής των οδηγιών της ΕΕ σχετικά με το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ).

Ωστόσο, οι δήμοι στην Ιταλία έχουν τις κύριες αρμοδιότητες όσον αφορά τον καθορισμό συγκεκριμένων μέτρων ένταξης και την εφαρμογή της πολιτικής (EC, Governance of migrant integration in Italy)¹⁴. Στη Γερμανία, υπήρξε ισχυρή συνεργασία μεταξύ του δημόσιου τομέα και της κοινωνίας των πολιτών για την ταχεία υιοθέτηση ενός πλαισίου ένταξης που θα διευκολύνει την ένταξη των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στη γερμανική κοινότητα. Για παράδειγμα, υπήρξαν ορισμένες μεταρρυθμίσεις στις πολιτικές της Γερμανίας για την αύξηση της συνολικής διαθεσιμότητας των μέτρων ένταξης με την προσφορά ενός μαθήματος ένταξης.

Ανάγκες και δυσκολίες στη διαδικασία ενσωμάτωσης

Οι μετακινούμενοι που επιθυμούν να εγκατασταθούν στις χώρες εταίρους (δηλαδή στην Κύπρο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα και την Ιταλία) αντιμετωπίζουν διάφορα εμπόδια

¹⁰ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2021). Νομική μεταναστευτική πολιτική και νομοθεσία- Παράρτημα 1: Ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία της νομικής μεταναστευτικής πολιτικής και νομοθεσίας της ΕΕ.

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2021\)694211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2021)694211)

¹¹ Κυπριακή Δημοκρατία Μονάδα Εσωτερικών Υποθέσεων. Εθνικό Σχέδιο για την Ένταξη των Μεταναστών (2021).

Διαθέσιμο σε: <https://tcnintegration.com.cy/wp-content/uploads/EthnikoShedioEN.pdf>

¹² Ελληνικό Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2021). Εθνική Στρατηγική Ένταξης 2021. Ανακτήθηκε από <https://migration.gov.gr/en/migration-policy/integration/politiki-entaxis-se-ethniko-epipedo/>

¹³ AIDA Αναφορά χώρας https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2021/06/AIDA-IT_2020update.pdf

¹⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Διακυβέρνηση της ένταξης των μεταναστών στην Ιταλία https://ec.europa.eu/migrant-integration/country-governance/governance-migrant-integration-italy_en#ecl-inpage-5007

που δυσχεραίνουν την ένταξή τους και τους κάνουν να αισθάνονται ανεπιθύμητοι ή/και αποκλεισμένοι. Οι προκλήσεις αυτές μεγιστοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια μετά την κορύφωση των μεταναστευτικών ροών μετά το 2015 και το ξέσπασμα της πανδημίας το 2020. Η όξυνση της οικονομικής κρίσης στην Ευρώπη και, ως εκ τούτου, η αύξηση των ανισοτήτων, μαζί με την ευρέως διαδεδομένη αντιμεταναστευτική προπαγάνδα και την ποινικοποίηση της αλληλεγγύης, έχουν ενισχύσει το αντιμεταναστευτικό κλίμα και την εχθρική υποδοχή των μεταναστών. Οι κύριοι τομείς στους οποίους οι μετανάστες αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις είναι πράγματι οι κύριες πτυχές της ζωής ενός ατόμου: η απασχόληση, η στέγαση, η εκπαίδευση και η είσοδος στο γραφειοκρατικό σύστημα.

Προκλήσεις στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας

Η αγορά εργασίας και οι ευκαιρίες απασχόλησης για όσους αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες στην **Κύπρο** είναι περιορισμένες τόσο σε αριθμό όσο και σε τομείς και θέσεις εργασίας, ενώ όσοι απορρίπτονται ως "αιτούντες άσυλο" παραμένουν άνεργοι ή τους προσφέρονται θέσεις εργασίας στη "μαύρη αγορά" (αδήλωτη εργασία) και σε εξωφρενικά περιβάλλοντα, με αποτέλεσμα την παραβίαση βασικών κοινωνικών δικαιωμάτων. Η ίδια κατάσταση καταγράφεται και στην **Ελλάδα** με υψηλό ποσοστό ανεργίας και ανταγωνισμό των μεταναστών με τους εγχώριους υποψηφίους εργαζόμενους, κατάσταση που επιδεινώνεται από τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες της χώρας. Υπερδιπλάσιο ποσοστό ανεργίας των υπηκόων τρίτων χωρών σε σύγκριση με τους ημεδαπούς αναφέρεται στη **Γαλλία**, όπου τα γλωσσικά εμπόδια και η έλλειψη αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων εμποδίζουν την ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Το τελευταίο αποτελεί εμπόδιο που καταγράφεται επίσης στην Ιταλία, μια χώρα που παρέχει στους πρόσφυγες πρόσβαση στην αγορά εργασίας χωρίς όρους. Ωστόσο, οι μετανάστες δεν μπορούν πάντα να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και είναι εύκολο να πέσουν θύματα εκμετάλλευσης ή άλλων μορφών απασχόλησης, ενώ πολλοί εργοδότες συχνά δεν διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις για να περιηγηθούν στο ρυθμιστικό πλαίσιο πρόσληψης αιτούντων άσυλο, ιδίως εάν οι αιτούντες άσυλο έχουν μόνο την απόδειξη ή την αίτηση ανανέωσης της εξαμηνιαίας άδειας.

Η διάρκεια και η πολυπλοκότητα των διοικητικών διαδικασιών αποτελούν σημαντική πρόκληση για την πρόσβαση των μεταναστών στην αγορά εργασίας **και στις τέσσερις χώρες εταίρους** (Κύπρος, Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία). Από την άλλη πλευρά, η **Γερμανία**, που είναι ένας από τους πιο επιθυμητούς προορισμούς για τους μετανάστες υψηλής ειδίκευσης και μια χώρα με ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας, προϋποθέτει πιστοποίηση των προσόντων καθώς και αναγνώρισή τους από τις γερμανικές αρχές ή επαγγελματικές ενώσεις, για να παρέχει πρόσβαση σε ορισμένα επαγγέλματα, με αποτέλεσμα τον ανταγωνισμό στην απασχόληση και τις καθυστερήσεις στην εξεύρεση εργασίας.

Προκλήσεις στη διαδικασία στέγασης

Η πρόσβαση των μεταναστών και των προσφύγων σε αξιοπρεπή και σταθερή στέγαση αποτελεί άλλο ένα μέρος της ενταξιακής τους πορείας, γεμάτο εμπόδια σε όλες τις χώρες εταίρους. Παρά τις ιδιαιτερότητές τους, όλες οι χώρες που καταγράφηκαν φαίνεται να έχουν ανεπαρκή μέτρα όσον αφορά τη στέγαση των μεταναστών.

Συγκεκριμένα, σε **Κύπρο**¹⁵, **Ελλάδα** και **Ιταλία**¹⁶, οι υπήκοοι τρίτων χωρών αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες από τους ημεδαπούς στην εξεύρεση στέγης¹⁷, λόγω του νομικού τους καθεστώτος, της ασταθούς/έλλειψης απασχόλησης όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, της έλλειψης πιστωτικού ιστορικού και οικονομικών εγγυήσεων και βιώνουν δυσπιστία, ρατσισμό και διακρίσεις από τους ιδιοκτήτες κατοικιών. Αυτό καταλήγει στην εξεύρεση λύσεων στη μαύρη αγορά κατοικιών, σε πολυπληθή διαμερίσματα, τα οποία συχνά υπενοικιάζονται, σε εγκαταλελειμμένα σπίτια, σε κακής ποιότητας στέγαση ή, ακόμη, στο να παραμένουν άστεγοι (Βάση δεδομένων πληροφοριών για το άσυλο, 2022). Στην Ελλάδα δεν υπάρχει πρόβλεψη για οικονομική στήριξη για τα έξοδα διαβίωσης, ούτε δομές που προορίζονται για αναγνωρισμένους πρόσφυγες ή δικαιούχους επικουρικής προστασίας. Μπορούν να υποβάλουν αίτηση για στέγαση στις λιγοστές δημόσιες δομές, αλλά είναι δύσκολο να γίνουν δεκτοί, καθώς αυτές οι δομές, που διευκολύνουν και τους άστεγους υπηκόους, είναι πάντα υπερπλήρεις και δέχονται συνεχώς νέες αιτήσεις για στέγαση.

Στη Γαλλία, ενώ οι μετανάστες μπορούν να υποβάλουν αίτηση για κοινωνική στέγαση, όπως και οι Γάλλοι υπήκοοι, η αναμονή είναι συχνά πολύ μεγάλη, και γι' αυτούς. Ωστόσο, οι μετανάστες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν πρόσθετες δυσκολίες που σχετίζονται με τη γλωσσική επάρκεια, τις πολιτισμικές διαφορές, το χρώμα του δέρματος και άλλες διακρίσεις. Ωστόσο, είναι πολύ σημαντικό ότι ο κανονισμός "la trêve hivernale" (= κανονισμός για τις χειμερινές διακοπές) που απαγορεύει τις εξώσεις κατά τους πιο κρύους μήνες του έτους (το 2021-2022 από 01/11/2021 έως 31/03/2022) ισχύει και για τους μετανάστες¹⁸.

Η εξεύρεση στέγης, ιδίως μακροχρόνιας, στη Γερμανία είναι το πρώτο ουσιαστικό ζήτημα για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες που μετεγκαθίστανται στη Γερμανία, λόγω της έλλειψης σταθερής στέγασης. Οι άνθρωποι θα πρέπει ιδανικά να αρχίσουν να ψάχνουν τουλάχιστον 4 μήνες πριν μετακομίσουν στη Γερμανία¹⁹ και να είναι έτοιμοι να νοικιάσουν οποιοδήποτε διαμέρισμα βρουν, χωρίς να διστάζουν να είναι εκτός του κέντρου της πόλης ή στα προάστια.

¹⁵ Χαρτογράφηση των σημερινών συνθηκών διαβίωσης των αιτούντων άσυλο, των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και των προσφύγων στην Κύπρο Δρ Στέφανος Σπανέας Spaneas.s@unic.ac.cy 3ο Ετήσιο Συνέδριο Ένταξης Προσφύγων

¹⁶ OECD (2019), Εργασία για την τοπική ενσωμάτωση των μεταναστών και των προσφύγων στη Ρώμη, OECD Regional Development Studies, OECD Publishing, Παρίσι, <https://doi.org/10.1787/ca4d491e-en>.

¹⁷ AMAR 2014 http://www.programmaintegra.it/wp/wp-content/uploads/2014/07/Report_valutazione_finale_AMAR.pdf

¹⁸ INSEE (2022). Διαθέσιμο στο <https://www.insee.fr/fr/statistiques/6469292>

¹⁹ Make it in Germany: ο επίσημος διαδικτυακός τόπος για εξειδικευμένους επαγγελματίες <https://www.make-it-in-germany.com/en/>